

שיח מוחמץ / עליזה לביא (פורסם ב"ידיעות אחרונות")

עוד לפני שהאפיפיור בנדיקטוס ה-16 עוזב את ישראל, ניתן לומר שביקורו מסתמן ככישלון. כישלון – משום שהוחמצה כאן הזדמנות נדירה לפתוח במהלך בעל חשיבות היסטורית עולמית: שיח בין שלוש הדתות החשובות בעולם. בשום מקום אחר בעולם לא מצויים נציגים כה בכירים של שלוש הדתות, שום מקום אחר אינו מקודש לשלושתן. אבל זה לא קרה וקשה לראות בעתיד הנראה לעין הזדמנות נוספת.

שתי תקריות בולטות שהתרחשו בביקור, הבליטו עד כמה שיח כזה נחוץ ועד כמה כיום מתנהל שיח של חרשים. הראשונה היתה נאוומו האומלל של האפיפיור ביד ושם, אשר גילה עד כמה הכנסייה הקתולית – או לפחות העומד בראשה – אינה מבינה את אחריותה לשואה ואת הלקחים שעליה להפיק ממנה. השנייה היתה התפרצותו של השיח תמימי במה שאמור היה להיות השיח הדתי, ואשר גרמה לאפיפיור לנטוש את המקום. היתה זו הוכחה לדרך שבה קיצוניות דתית במסווה פוליטי-מדיני מאיימת על כל ניסיון לדבר, שלא לומר להגיע להבנות.

המסקנה המתבקשת היא, שהביקור הזה לא הוכן כראוי, בעיקר לא מצידו של האורח. בנדיקטוס לא למד כראוי את רגישויות מארחיו הישראלים, או שאולי גרוע מכך – למד אותן והחליט להתעלם מהן. הוא לא הבין את הסבך הדתי-לאומי של המזרח התיכון, ושוב – אולי הבין אך החליט ללכת בדרכו שלו. ומבחינת מבט-על, דומה שהוותיקן לא החליט מה בדיוק הוא רוצה מהביקור והאם הוא שואף לנצלו למטרה של קידום ההבנה והסובלנות.

רבות נאמר על השמרנות המופלגת של בנדיקטוס ה-16, הבולטת אפילו על רקע של גוף כה שמרני כמו צמרת הכנסייה הקתולית. החלטתו להחזיר לשורות הכנסייה בישוף מכחיש שואה, כמו גם האיום של הוותיקן לבטל את הביקור בישראל אם לא תשונה ההתייחסות ביד ושם לפיוס ה-12 – אלו הם סימנים נוספים לכך שאפיפיור זה אינו האיש המתאים להמשיך במגמת ההתפייסות וההתקרבות של קודמו, יוחנן פאולוס השני.

לכך יש להוסיף את המתח הפוליטי התמידי השורר באזורנו. לפני למעלה מעשור השתתפתי בניסיון של נשים משלוש הדתות המונותיאיסטיות לקיים שיח בין-דתי. הניסיון התפוגג עם פרוץ האינתיפאדה ומאז לא חזר לחיים. בהקשר זה כדאי גם לשים לב לעובדה, שנשים כלל לא היו באותו מפגש שהתפוצץ אמש, פשוט משום שבשלוש הדתות הן אינן חלק משדרת ההנהגה.

הגיע הזמן לחדש את השיח המשולש, ובהנהגת נשים. פעמים רבות כבר נאמר, ובצדק, שאמא היא אמא – בכל דת, בכל שפה ותחת כל דגל. אם לא למעננו, אז למען ילדינו. למען הילדים בני שלוש הדתות ששרו במקהלה במשכן נשיאי ישראל לכבודו של האפיפיור. אם לא באוהל יזכור של דור העבר, אז במעט לעבר דור העתיד.